



2021-01-19

Justitiedepartementet

Ju.remissvar@regeringskansliet.se

Ju.L5@regeringskansliet.se

Remissvar SOU 2020:57 Ett särskilt hedersbrott

Diarienummer: Ju2020/03640

Stiftelsen Allmänna Barnhuset välkomnar utredningens förslag

Utredningens utgångspunkt är att det är av största vikt att samhället reagerar kraftfullt mot alla former av hedersförtryck och att det finns ett behov av att ytterligare utreda hur sådana beteenden som hedersrelaterat våld och förtryck tar sig uttryck i bör hanteras straffrättsligt.

De förslag som presenteras är angelägna och väl genomtänkta. Utredningen har föreslagit viktiga åtgärder på området. Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker därför samtliga förslag, men vill betona behovet av kompletterande åtgärder. **Vi föreslår därför ytterligare kunskapshöjande åtgärder i linje med utredningens intention samt att innehållet i den nya lagstiftningen kommuniceras till barn och unga.**

Förslag som Stiftelsen Allmänna Barnhuset saknar i utredningen

Stiftelsen Allmänna Barnhuset delar utredningens bedömning att lagändringar behöver kompletteras med andra insatser.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets förslag:

I samband med lagändringen genomförs en utbildningssatsning mot berörda aktörer och en informationsatsning riktad mot barn och unga.

Förebyggande arbete är centralt, för barn och vuxna som drabbas av hedersbrott kan upprättelse vara viktig, men arbetet för att människor i Sverige varken ska behöva leva under hedersförtryck eller utsättas för hedersbrott måste intensifieras. Implementeringen av arbetssätt och metoder som kan skydda, stötta och rehabilitera de personer som ändå utsatts behöver också fortsätta.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset ser det även som viktigt att en utbildningssatsning mot berörda myndigheter genomförs i samband med lagändringen. Detta är ett tillfälle att föra ut kunskap om den nya lagstiftningen och även om konsekvenser av hedersrelaterat våld och förtryck inte enbart till domstolar, polis och åklagare, utan även till socialtjänst, hälso- och sjukvård och skola/förskola. Trots att betydande utbildningsinsatser har genomförts under senare år bedömer Stiftelsen Allmänna Barnhuset att det finns stora kunskapsluckor.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets nationella kartläggning av våld mot barn visar att barn som inte själva får bestämma över sitt liv (och kan tänkas leva i en hederskultur) är en grupp som är överrepresenterade när det gäller alla typer av våld från vuxna.¹ Av de elever som inte fick välja sin partner hade 88 procent utsatts för någon form av barnmisshandel någon gång under uppväxten jämfört med 42 procent av andra elever. Barnmisshandel definieras som våld från vuxna och innefattar fysisk misshandel, psykisk misshandel, att bevittna våld mot en förälder, sexuella övergrepp och försummelse.

Forskning visar att de barn som riskerar att fara illa allra mest är de som är utsatta för flera olika typer av våld eller för våld vid upprepade tillfällen, det som kallas multiutsatthet eller polyviktisering. Olika former av barnmisshandel överlappar ofta varandra. Det gäller även i hög utsträckning för de tonåringar som inte själva får välja sin framtida partner, 59 procent hade varit utsatta för minst två former av barnmisshandel i jämförelse med 16 procent av de som själv fick välja framtida partner. Grövre våld från vuxna som att bli bränd eller skållad, bli kraftigt slagen med hand eller knytnäve, bli sparkad, bli klämd över hals eller strupe, bli slagen med tillhygge samt att bli hotad eller skadad av kniv eller skjutvapen är kraftigt överrepresenterat bland tonåringar som inte får bestämma sin framtida partner. Det är också betydligt vanligare att de hotas med våld, och att de stängs in eller stängs ute från hemmet.

Våldsbrott mot barn utreds i stor utsträckning inom ramen för Barnhusverksamhet. Barnhusen rapporterar att de har få ärenden med barn som är utsatta för brott inom ramen för en hederskultur vilket inte rimligt utifrån den höga förekomsten av brott mot barn som tillhör gruppen, en förklaring är att de i praktiken hanterar dessa ärenden men inte uppmärksammar hederskontexten. **Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att Barnhusverksamheten behöver ha mer fokus på att uppmärksamma barn och unga som lever i hederskultur, det är angeläget på grund av att det är en straffskärpningsgrund men också för att kunna bedöma stöd- och skyddsbehov. Det gäller inte enbart när brottet har hedersmotiv, utan också för att skydda brottsoffer, ett exempel är om en tonåring i en hederskontext utsätts för ett sexuellt övergrepp som kan leda till repressalier mot offret i den egna familjen.**

Det nationella kunskapscentret Barnafriad har haft regeringens uppdrag att stärka Barnhusverksamheternas kompetens om hedersrelaterat våld och förtryck. **Stiftelsen Allmänna Barnhuset anser att det behövs fortsatta satsningar när det gäller att höja kompetensen och att upprätta handlingsplaner och rutiner för de barn som lever under hedersförtryck eftersom detta ställer särskilda krav på myndigheterna.**

För att den nya lagstiftningen ska få effekt anser Stiftelsen Allmänna Barnhuset att de personer som utsätts få kunskap om den. Det innebär att barn och unga behöver få veta att lagen finns

¹¹ Jernbro, C. & Landberg, Å. (2018). Det är mitt liv. Om sambandet mellan att inte få bestämma över sitt eget liv och barnmisshandel. Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

och vad den kan innebära för dem om de lever i hedersförtryck. Informationen är viktig även för barn och unga som inte själva är utsatta för hedersrelaterat förtryck. Forskning visar att utsatta barn och unga i första hand vänder sig till jämnåriga (kompisar, syskon eller partners) när de är utsatta för våld. Reaktionen från jämnåriga och det stöd de kan ge kan vara avgörande för att den som är utsatt kan söka hjälp.

Stiftelsen Allmänna Barnhusets synpunkter på utredningens bedömningar och förslag

8.2. Bedömning: Det finns ett behov av att markera ytterligare i straffsystemet att hedersrelaterat våld och förtryck är oacceptabelt. Det behöver införas en särskild brottstyp som tar sikte på hedersrelaterade gärningar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen.

8.2. Förslag: Det införs en ny bestämmelse i 4 kap. brottsbalken om att den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, 5, 6 eller 12 kap. eller enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud i syfte att bevara eller återupprätta en persons eller familjs, släkts eller annan liknande grups heder, döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av den utsattes integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada hans eller hennes självkänsla, för hedersbrott. Straffskalan för den nya brottstypen ska vara densamma som för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Samtidigt ändras 4 a § första stycket och nuvarande 4 b § på så sätt att förtals- och förolämpningsbrott enligt 5 kap. brottsbalken kan ingå även i en grov fridskränkning eller en grov kvinnofridskränkning respektive en olaga förföljelse. Vi föreslår att den nya bestämmelsen förs in i 4 kap. 4 b § brottsbalken och att nuvarande 4 b–4 d §§ placeras i 4 c–4 e §§.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

8.4. Bedömning: Brotstyperna olaga tvång i 4 kap. 4 § brottsbalken och ofredande i 4 kap. 7 § brottsbalken täcker många fall av nedvärderande, manipulerande eller kränkande gärningar i syfte att kontrollera en person som inte täcks av brottstyper med strängare straffskala. Det finns mot den bakgrunden inte tillräckliga skäl för att införa en ny brottstyp för nedvärderande, manipulerande eller kränkande gärningar.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen.

8.5.1 Bedömning: Allmänna regler om preskription bör gälla för den föreslagna nya brottstypen hedersbrott.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen, och välkomnar de allmänna översynen av preskriptionsbestämmelserna.

8.5.2 Förslag: Svensk domsrätt ska föreligga för den föreslagna nya brottstypen hedersbrott utan hinder av det generella kravet på s.k. dubbel straffbarhet. I enlighet med detta ändras 2 kap. 2 § fjärde stycket brottsbalken på så sätt att det i det stycket tas in en hänvisning till den av oss föreslagna nya bestämmelsen i 4 kap. brottsbalken.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

9.2. Bedömning: Straffskalan för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning bör inte ändras. Straffet för såväl dessa brottstyper som det föreslagna nya hedersbrottet ska vara fängelse i lägst nio månader och högst sex år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen.

9.3. Förslag: 10 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och 5 § andra stycket lagen (2005:225) om rättsintyg i anledning av brott ändras så att sekretessbelagd uppgift om målsäganden inom sjukvården får tas in i ett rättsintyg och lämnas ut till myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet om uppgiften angår misstanke om ett begånget brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader eller ett försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

10.2 Förslag: Ett beslut om utvidgat kontaktförbud ska – oavsett om den mot vilken förbudet avses gälla har överträtt ett tidigare meddelat kontaktförbud eller inte – kunna förenas med villkor om elektronisk övervakning. Om den mot vilken förbudet avses gälla har överträtt ett tidigare meddelat kontaktförbud, och det inte finns särskilda skäl mot det, ska förbudet förenas med villkor om elektronisk övervakning.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

10.3 Förslag: Straffskalan för överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § första stycket andra meningen lagen (1988:688) om kontaktförbud ändras till fängelse i högst ett år samtidigt som ansvarsfrihetsregeln i andra stycket ersätts med en bestämmelse om att straffet i ringa fall ska vara böter.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

10.4.1 Bedömning: Det svenska rättssystemet måste betraktas som en helhet. Bestämmelserna om frihetsberövanden i form av häktning, anhållande och gripande kompletterar bestämmelserna om kontaktförbud på ett sådant sätt att den svenska lagstiftningen på ett effektivt sätt möjliggör ett avlägsnande av en misstänkt gärningsperson från en gemensam bostad.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen.

10.4.2 Förslag: Väsentlighetskravet i 1 a § andra stycket 1 lagen om kontaktförbud slopas.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset tillstyrker förslaget.

10.5. Bedömning: Bestämmelsen om särskilt utvidgat kontaktförbud bör inte ändras med avseende på geografiskt område.

Stiftelsen Allmänna Barnhuset instämmer i bedömningen.

Ärendet har beretts av Åsa Landberg.

Stockholm 2020-01-19



Anne-Marie Brodén
Ordförande



Cecilia Sjölander
Generalsekreterare